

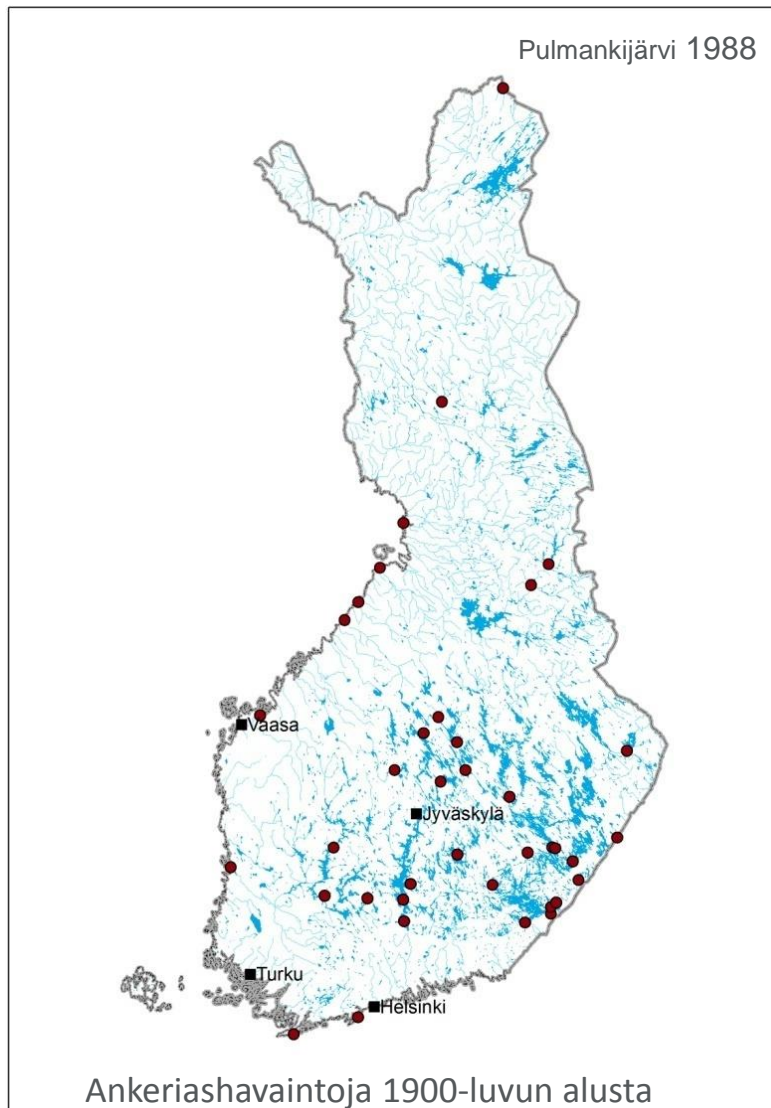
Kokemäenjoen ankeriaasta

Jouni Tulonen, Luonnonvarakeskus
17.3.2016 Tampere

© Luonnonvarakeskus

Luontainen levinneisyys lähes koko maa

- Nousujokien patoamisen jälkeen (1930-1950) luontaisesti vain meressä rannikkoalueilla
- Pirkanmaa, Häme ja Uusimaa ovat olleet historiallisesti esiintymisen ydinaluetta
- Istutukset
  - ensimmäinen Evon kalantutkimuksen vesiin vuonna 1893
  - satunnaista 1960-luvulle asti
  - 1960-1979 yli 10 milj yksilöä (lasiankerias)
  - 1979-1988 ei saanut tuoda maahan
  - koetuonti Evolle 1989
  - 1990-2015 yli 2,8 milj. yksilöä (elveriä)
- **Sisävesien ankeriaskanta perustuu istutuksiin !**

Istutukset ovat onnistuneet lähes aina

- Parhaiten rehevissä, matalissa ja nopeasti lämpenevissä järvissä
- Pitkäikäinen laji, jolla pieni luonnollinen kuolevuus (jopa < 30 %)
- Pyynninkohteena pitkään, jopa 25-30 vuotta
- Parhaimmillaan Evon tutkimusjärvistä saalista saatu

1000 istukasta kohti:

järvistä kasvuankeriaita 170-300 kg,
20-30% istukkaista

joista vaellusankeriaita 250-400 kg,
25-40% istukkaista

Tästä huolimatta,

- Eurooppalainen ankeriaskanta on taantunut

Saalis	1970-luku	2000-luku
Aikuinen	n. 40 000 tn	< 10 000 tn
Lasiankerias	> 2 000 tn	< 100 tn

- mm. Ruotsissa oli viidenneksi tärkein saalislaji (1000 tn v. 2006), nyt kalastusta rajoitettu voimakkaasti

Siksi,

- EU neuvoston asetus ankeriaskannan elvytystoimenpiteistä (EY N:o 1100/2007) ns. ankeriasdirektiivi
- IUCN on liittänyt ankeriaan uhanalaisten lajien luetteloon vuonna 2007
- CITES:n uhanalaisten lajien listalle maaliskuussa 2009
- Suomessa luokiteltu erittäin uhanalaiseksi 2010

Syitä kannan romahdukseen useita

1. Vaellusesteet kasvualueille ja kasvualueiden häviäminen

- Monen tasoisia esteitä

- Nousukouruilla ohitettavissa

mutta myöhäistä, nousukaloja ei enää juuri ole

mm. Kymijoella ankeriaskourun rakentamisvelvoite 1930, ei koskaan toteutunut

- Kalateiden rakentaminen

2. Turbiinikuolleisuus kutuvaelluksella

Kulovedellä nähtävissä kesäkuun lopulla

Damages caused by turbines

Kaplan turbine

Francis turbine

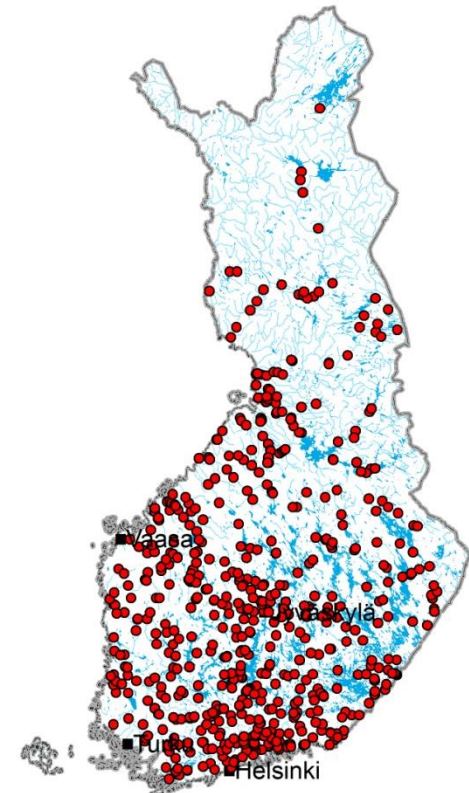
Pelton- or
Cross-flow turbine

Rate of mortality:

~ 20 - 50 %

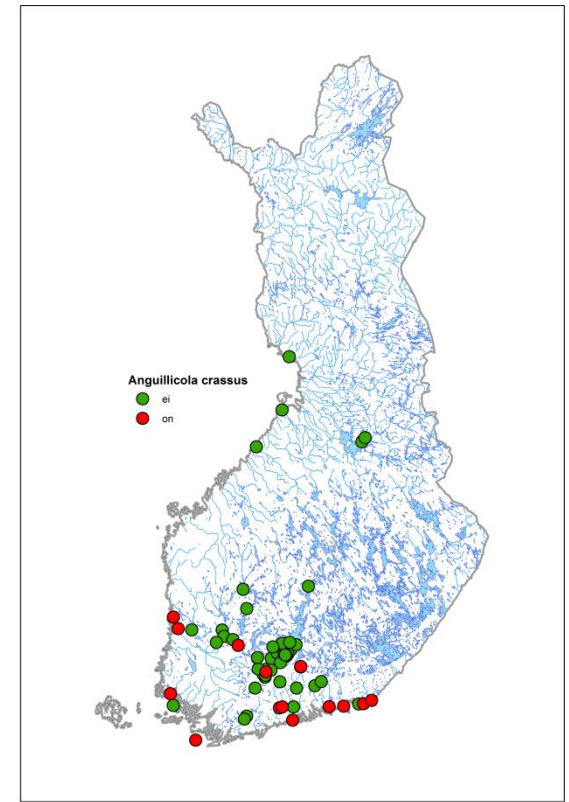
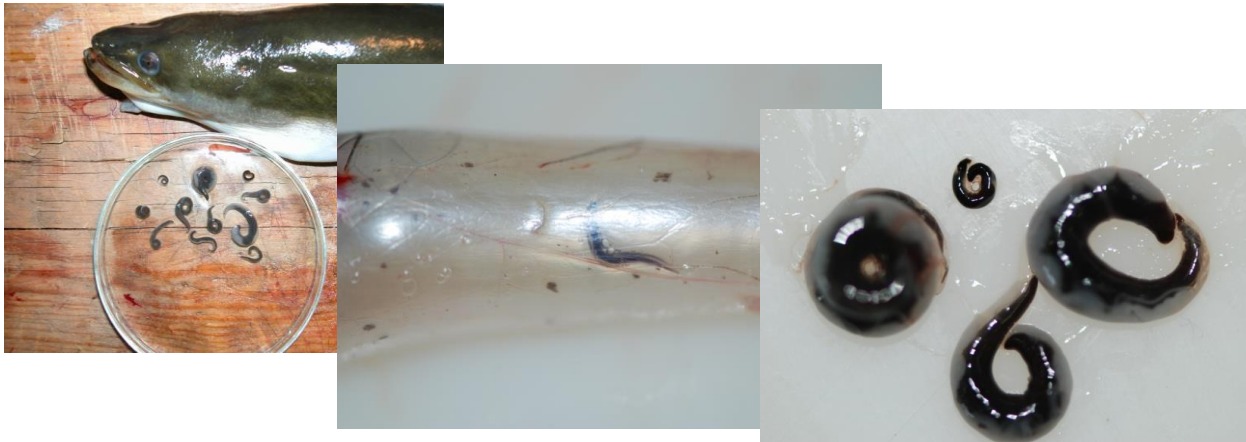
~ 100 %

-turbiinityyppi, -halkaisija, kierrosnopeus, pudotuskorkeus, virtaama

3. *Anguillicola crassus*-sukkulamato

- Tuotiin vahingossa Etelä-Italiaan 1980
- Levisi erittäin nopeasti Euroopassa
- Suomessa ensimmäinen havainto 2001 Kokemäenjoen suulta
- **Uimarakon toiminta heikkenee**
- **Lisääntynyt energiantarve uintiin**
- **Vaikuttaa kutuvaelluksen onnistumiseen**

Miimala 2006
Hattulanselkä 2008
Pyhäjärvi 2009
Kulovesi 2011
Rautavesi 2014

4. Ympäristömyrkyt, etenkin PCB

- Rasvaliukoisia, erittäin pysyviä, synteettisiä
- valmistus ja käyttö lopetettu jo 1970-luvulla
- Ankerias erityisen herkkä
  - pohjalla elävä petokala, pitkäikäinen, rasvainen
- Siirtyy kudoksesta sukurauhaseen , jo pienet pitoisuudet kudoksessa aiheuttavat kehityshäiriöitä mädissä ja poikasissa
- **Kernaalanjärvi:**
  - 1990-93: max 5,1 mg/kg, keskimäärin 1,7 mg/kg (n=54)
  - 2007: max 5,5 mg/kg, keskimäärin 1,1 mg/kg (n=10)
- **Lahden Vesijärvi:**
  - 2007: keskimäärin 0,13 mg/kg (kuuden kalan kokooma)

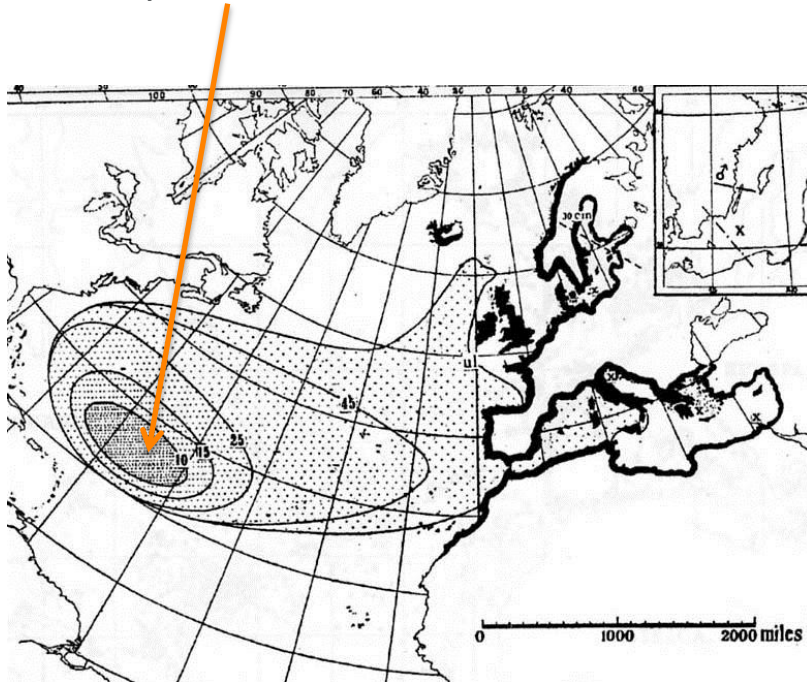

5. Muut syyt

”Ankeriaat, joita ei järvistämme ole onnistuttu pyytämään ennen kutuvaelluksen alkua, vääjäämättömästi suuntaavat alavirtaan ja joutuvat turbiinien silpomiksi tai uivat ruotsalaispyydyksiin pääsemättä ikinä sukuaan jatkamaan”

- Tulonen ja Pursiainen, Suomen Kalastuslehti, 1985

- Ylikalastus kaikissa elämän vaiheissa
- Aina pyydetään kutematonta kalaa
- Yksi kanta, yksi kutualue, varakantaan ei olemassa

-globaalit tekijät, ilmastonmuutos, muutokset merivirroissa

Ankeriaanhoitosuunnitelma

- EU 2007: 40 prosenttia luonnontilaan verrattavasta vaellusankeriaiden biomassasta on päästävä kutuvaellukselle
- Suomi 2010: Istutukset vapaan vaelluksen alueelle kompensoivat sisävesien tuotannon

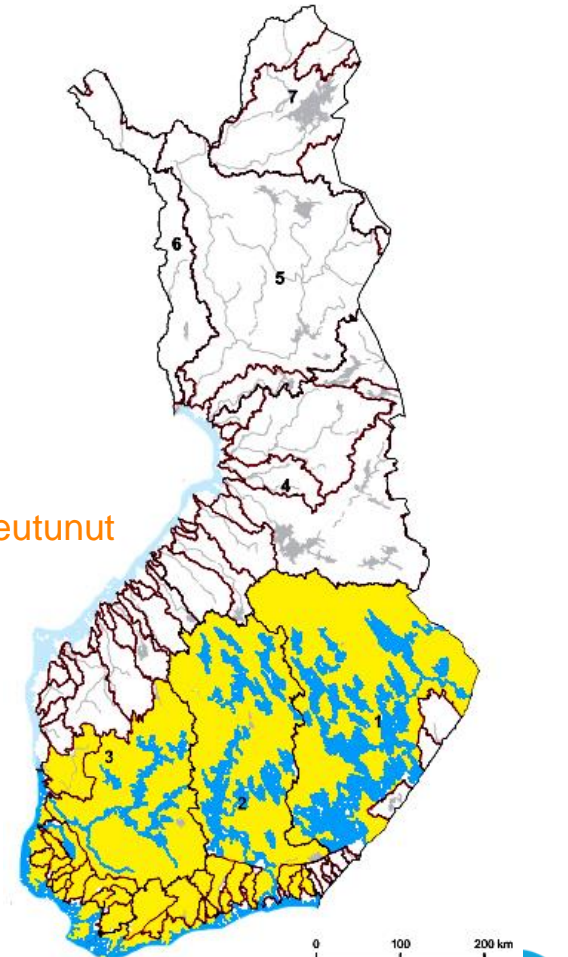
Vapaan vaelluksen alue

- Merenrannikko
- Mereen laskevat vesistöalueet, joista ankeriaalla on vapaa pääsy alaspäin
  - aluksi 537 000 ankeriasta/vuosi
  - muutaman vuoden jälkeen 1 072 000 ankeriasta/vuosi
- Pohjanmaan rannikko reservialuetta, ei istutuksia

Ei koskaan toteutunut

Padotut alueet

- Patojen sulkemat sisävedet (mm. Kokemäenjoen va.)
  - istutukset yksityisin varoin ja hyödyntäminen voivat jatkua

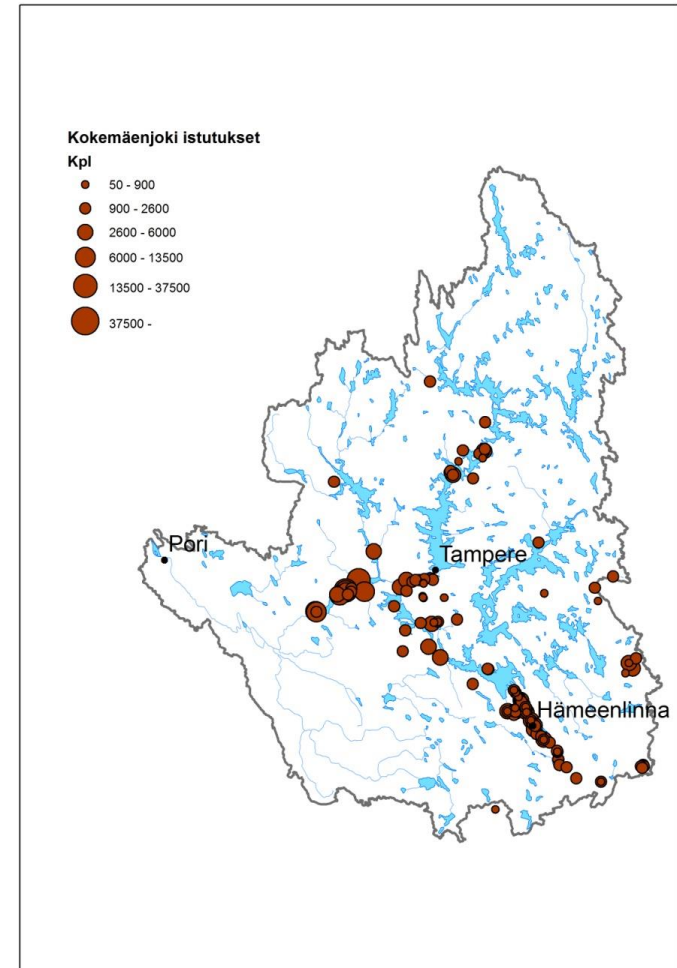
Kokemäenjoen vesistöalueen ankeriasistutukset

-1893-1959	160 000 poikasta
-1960 luvulla	1 000 000 poikasta
-1970 luvulla	205 000 poikasta

Vuodesta 1979 vuoteen 1988 ei istutuksia

Uusi aika alkoi 1989 karantenisoiduilla poikasilla

-1989-1995	174 300 poikasta
-1996-2000	125 690 poikasta
-2001-2005	68 500 poikasta
-2006-2010	103 288 poikasta
-2011-2015	60 000 poikasta
Yhteensä	531 000 poikasta

Istutukset 1989-2010

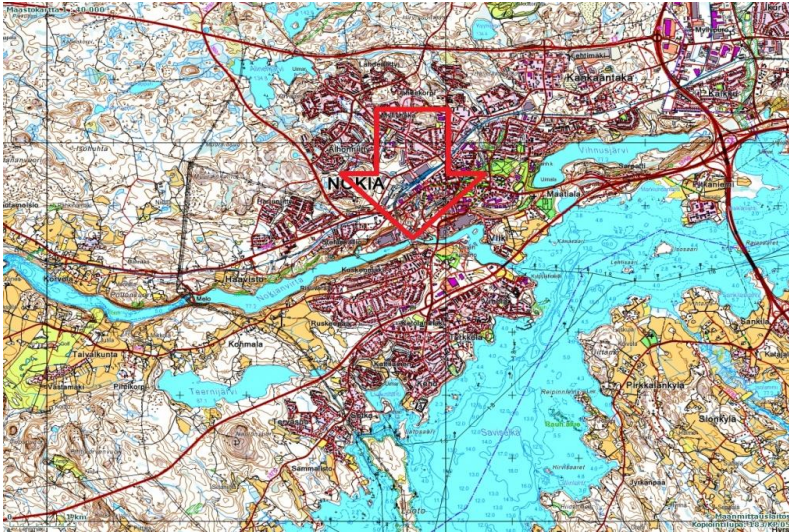
Mitä istutukset (1989-2015) tuottavat

- Evon järvillä saatujen tulosten perusteella, muistaen että järvet ovat hyvin erilaiset
- Istutukset yhteensä n. 531 000 poikasta
- Istutustiheys on ollut pieni, siksi valtaosasta kehittyi naaraita
- 1990-luvun 2000-luvun alun istukkaat ovat nyt reilusti pyyntikokoisia ja osin lähteneet jo kutuvaellukselle
- Saalista tullaan saamaan merkittävässä määrin vuoteen 2050 asti, viimeiset kalat 2100?

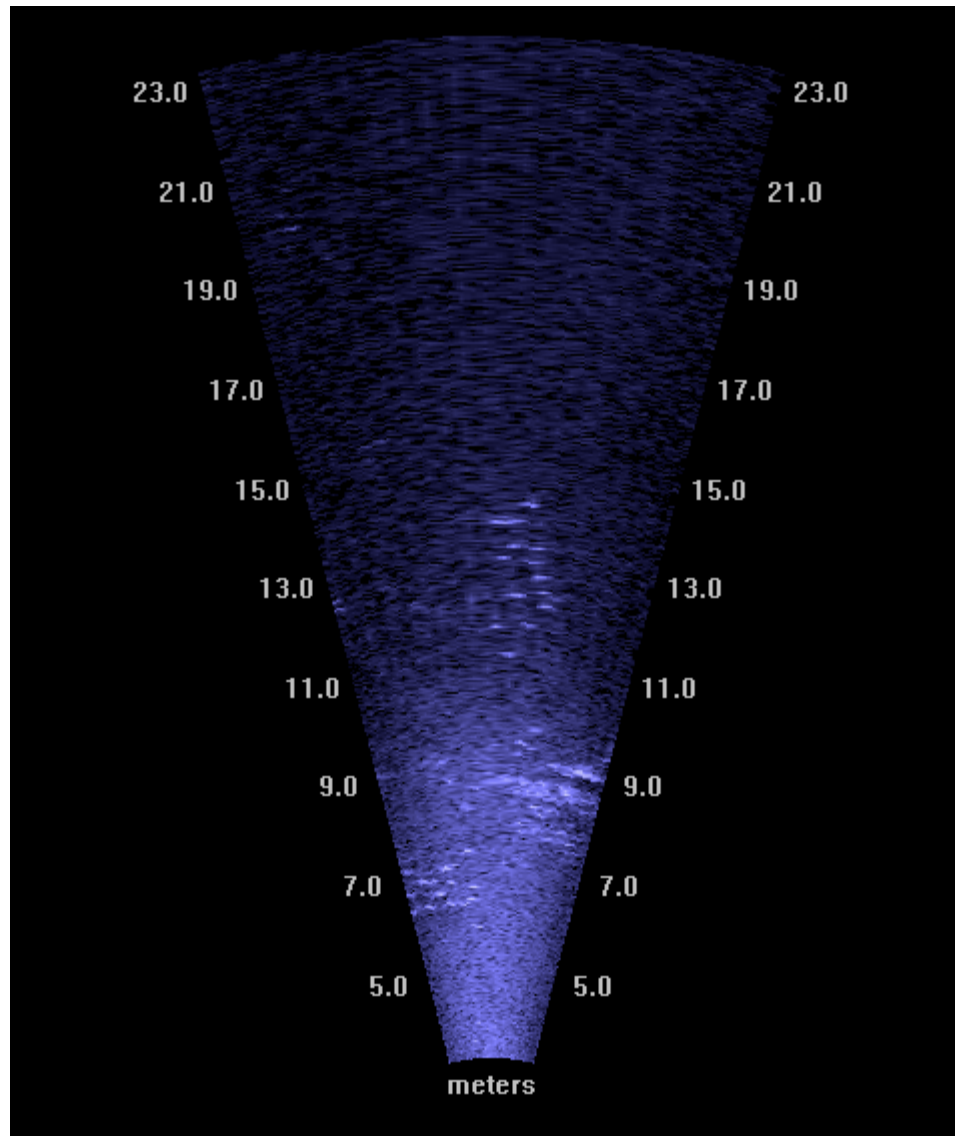
- Kokonaissaalis järvissä pyyntitehosta riippuen 90–160 tn/40 v
- Lisäksi vaellusankeriaita lähtee 120-200 tn/40v, **3-5 tn/v**
- Ruotsissa arvioitu n. 30% kuolleisuus/voimalaitos,
- Kokemäenjoessa neljä voimalaitosta +Melo
- vain 20 %, **600-1000 kg** pääsee vuodessa hengissä mereen

?

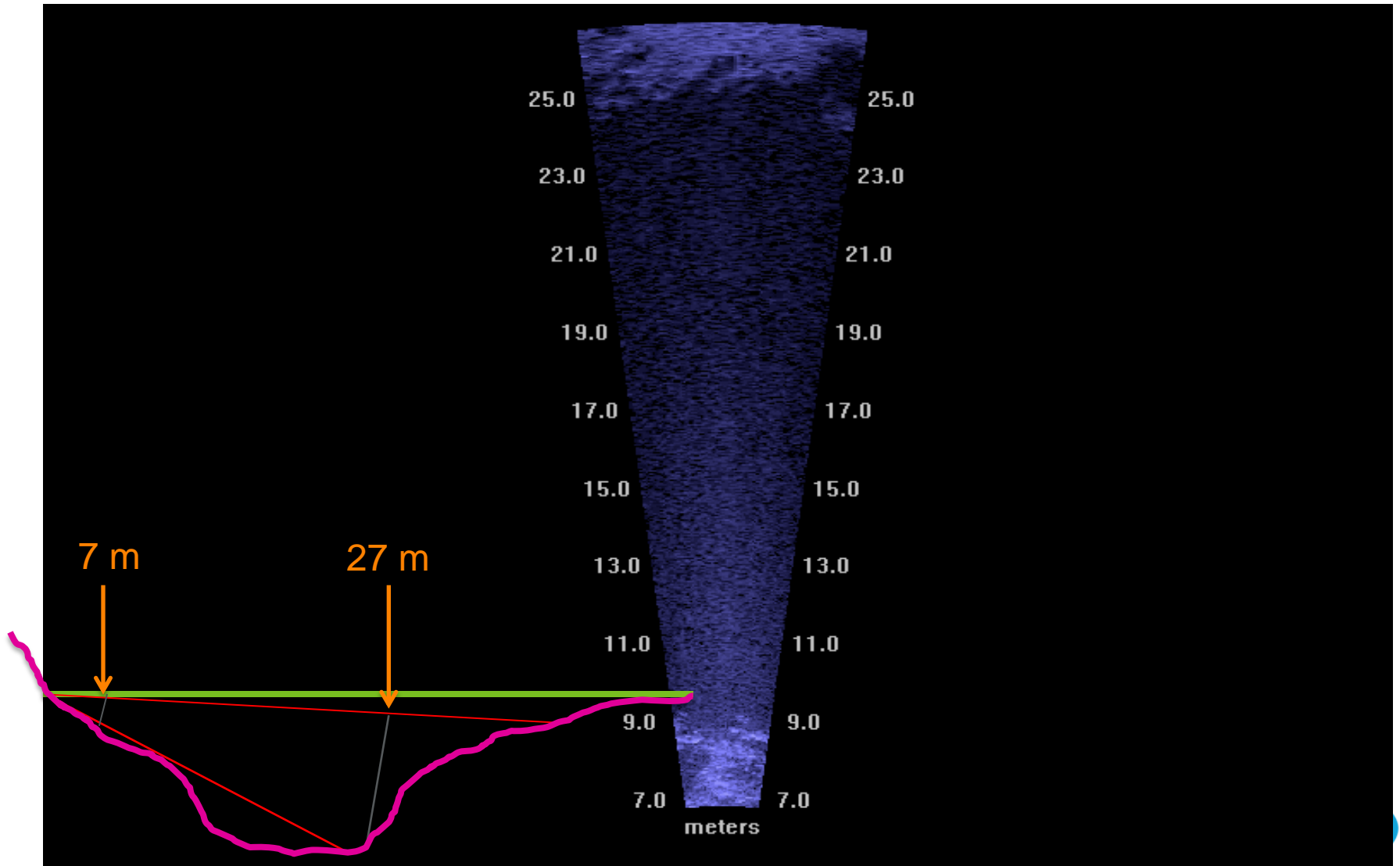
Vaelluksen seuranta Nokiolla 2011-2013

Salakoita, särkiä ja muttaa

Harvakseltaan ankeriaita

Ankeriashavainnot Nokiolla

Vuosi	Ajankohta	Laskevat kpl	Nousevat kpl	K.pituus cm	Min cm	Max cm
2011	12.9.-11.10.	166	55	90,5	63	123
2012	27.9.-8.11.	289	25	85,6	51	111
2013	17.4.-13.5.	76	22	89,1	61	115

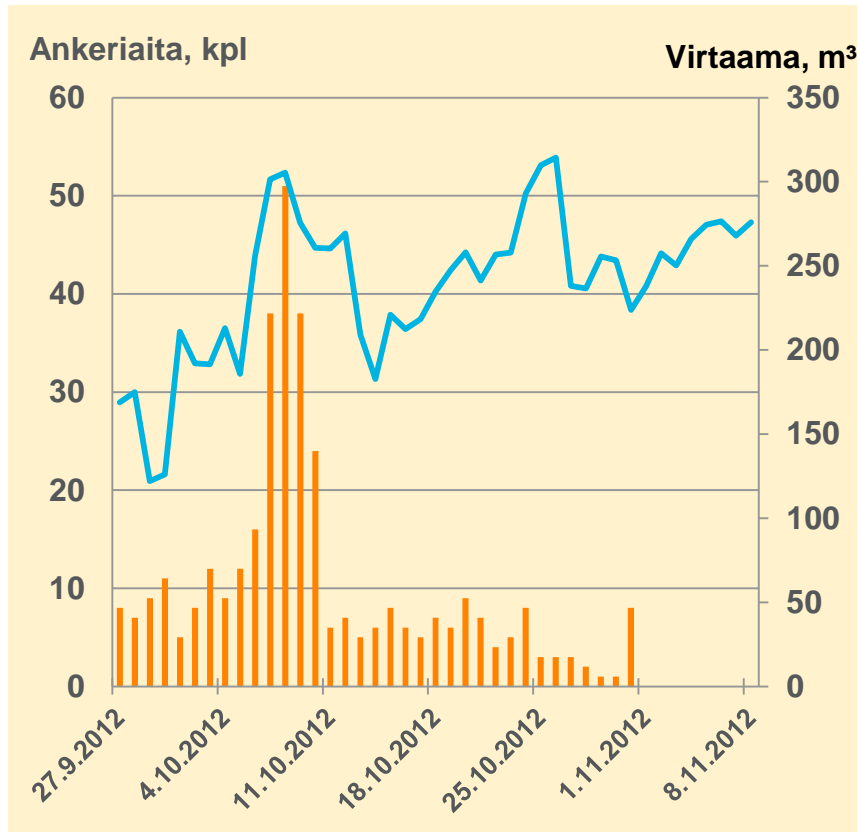
Ankeriashavainnot Nokialla

Vuosi	Ajankohta	Laskevat kpl	Nousevat kpl	K.pituus cm	Min cm	Max cm
2011	12.9.-11.10.	166	55	90,5	63	123
2012	27.9.-8.11.	289	25	85,6	51	111
2013	17.4.-13.5.	76	22	89,1	61	115

Ankeriaiden vaellus Evon alueelta

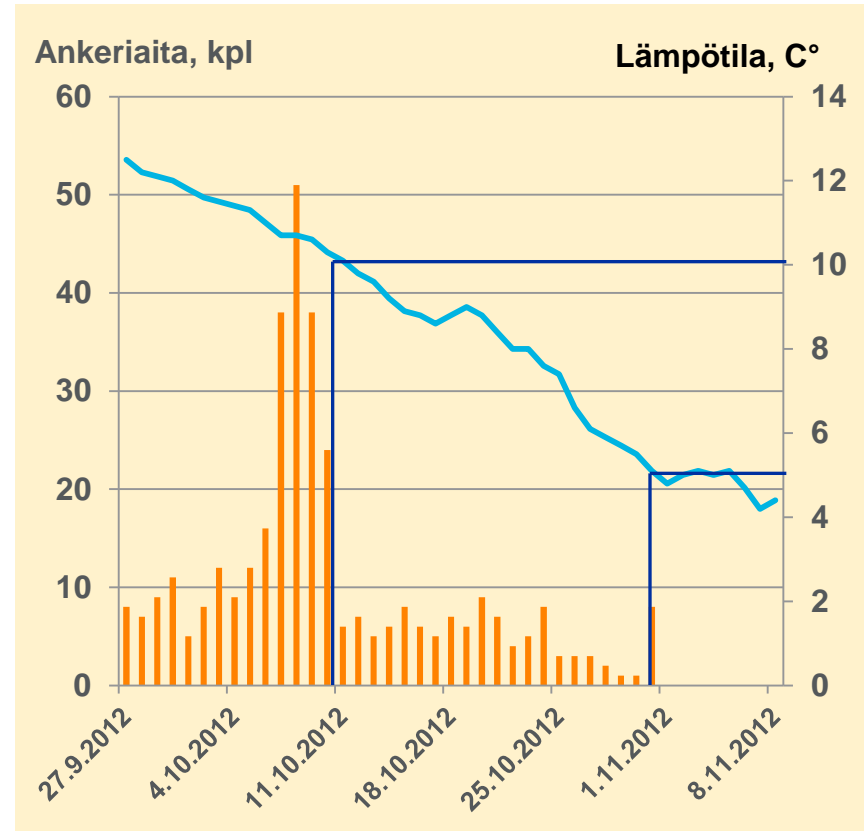
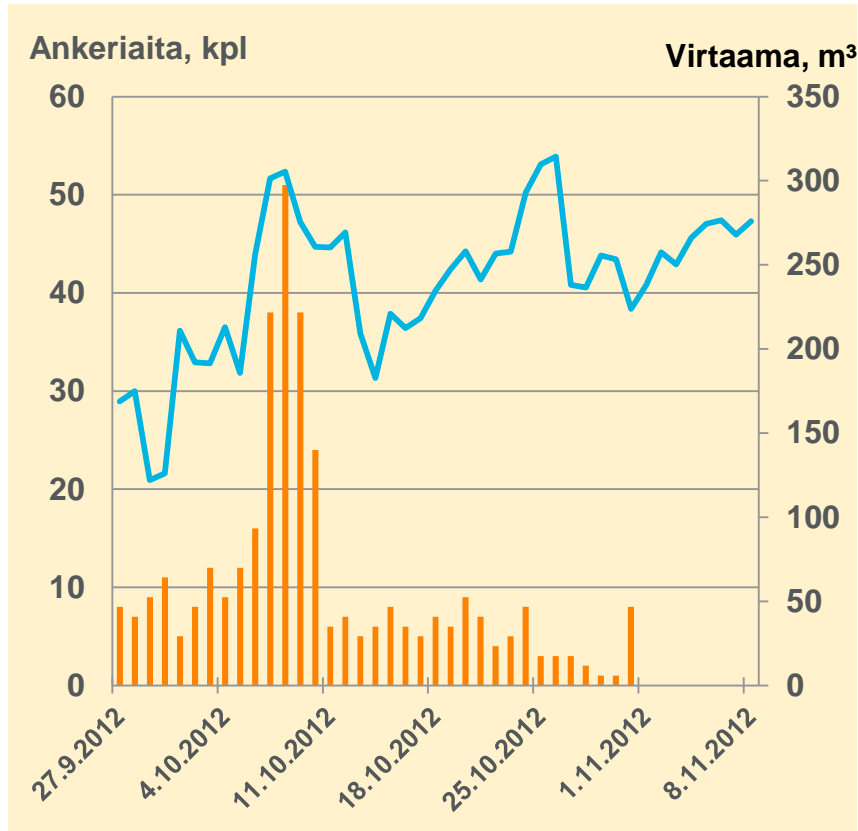
Vuosi	Ajankohta	Laskevat kpl	Nousevat kpl	K.pituus cm	Min cm	Max cm
1974- 2013	1.1.-31.12.	1490	-	83,3	55	119

Vaelluksen ajoittuminen Nokialla, syksy 2012

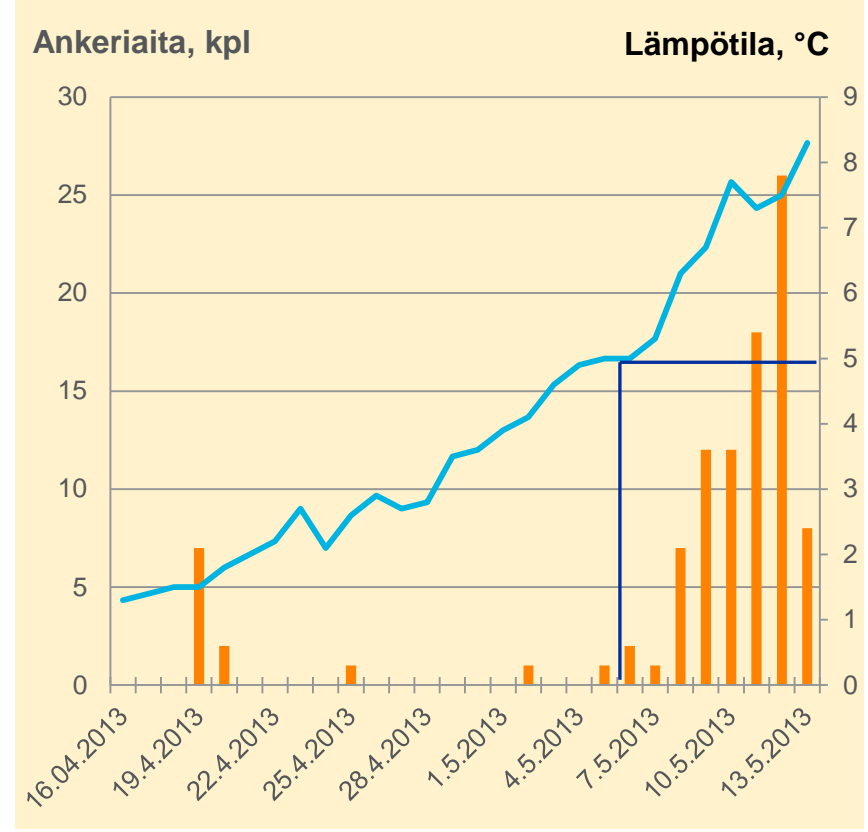
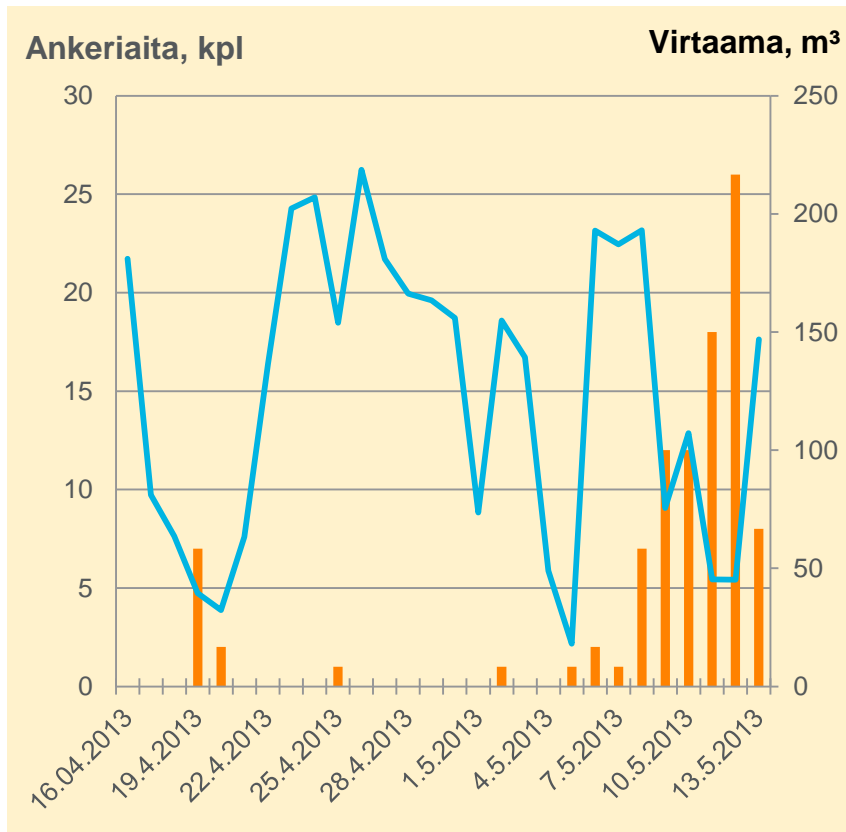
Syksyllä kasvava virtaama lisää vaellusta

Vaelluksen ajoittuminen Nokialla, syksy 2012

Syksyllä kasvava virtaama lisää vaellusta, mutta vain niin kauan kuin on lämmintä

Vaelluksen ajoittuminen Nokialla, kevät 2013

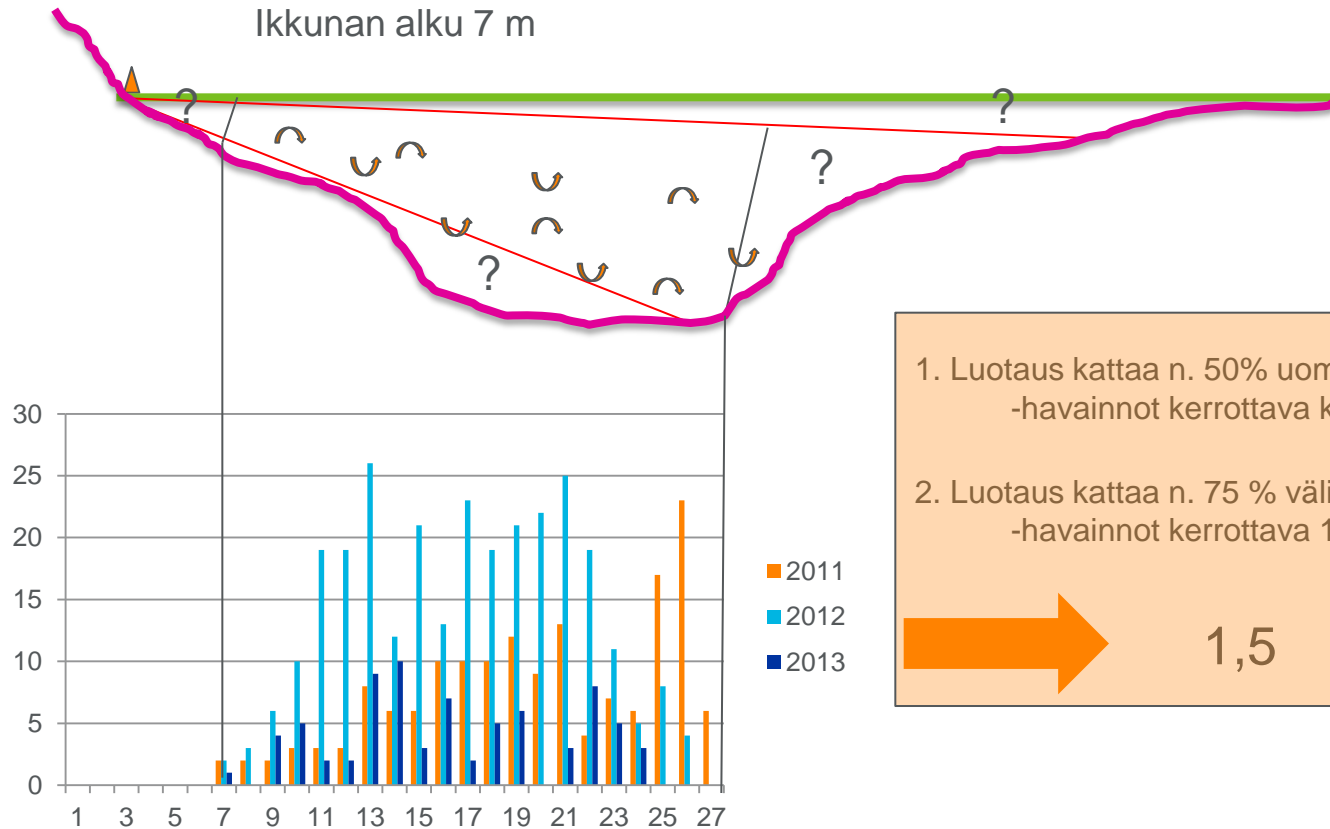

Keväällä lämpötilan nousu käynnistää vaelluksen, > 5 ° C

Ankeriaiden sijoittuminen luotainkeilassa ja luotauksen katvealueet -korjauskertoimen määrittäminen

DIDSON: Avautumiskulma 14 astetta
Ikkunan pituus 20 m
Ikkunan alku 7 m

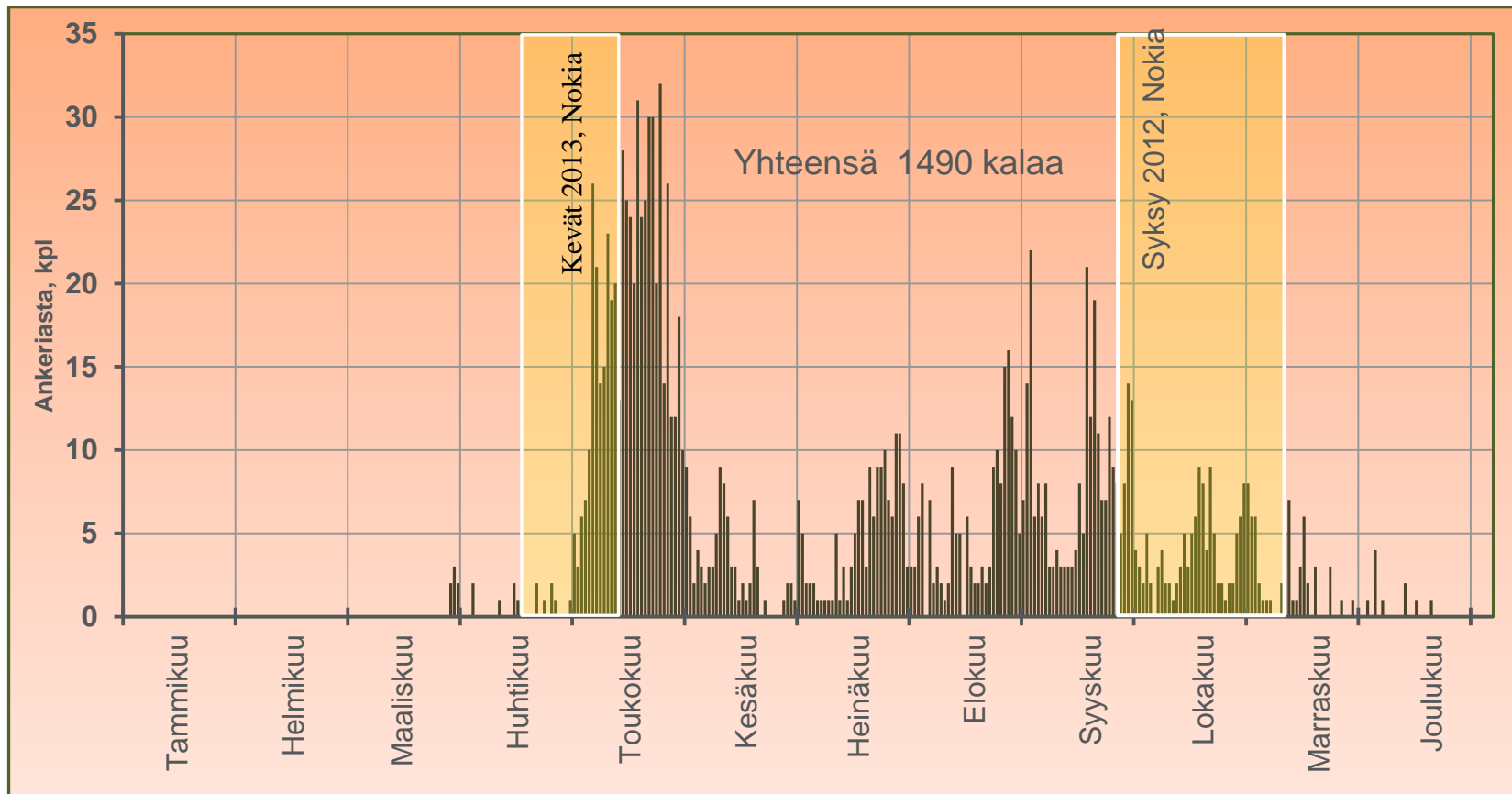
Uoma: Leveys 55 m
Suurin syvyys 11 m

1. Luotaus kattaa n. 50% uoman poikkileikkauksesta -havainnot kerrottava kahdella
2. Luotaus kattaa n. 75 % välillä 7-27 m -havainnot kerrottava 1,3

➔ 1,5

Evon alueen vaellusankeriassaaliin (1974-2013) vuodenaikaisvaihtelu

27 vrk keväällä + 35 vrk syksyllä = 23,1 % vuoden saaliista - kerroin 4,33

Vaelluskaloja Nokialla ”vuodessa” (2012-2013)

- Varmoja havaintoja syksyllä 2012 289 kpl
- Varmoja havaintoja keväällä 2013 76 kpl
- Yhteensä 365 kpl

- Katvealuekerroin 1,5 548 kpl
- Kerroin koko vuodelle (Evo) 4,33 **2373 kpl**
- Varmojen havaintojen keskipituutta 86,3 cm vastaava keskipaino n. 1300 g
- Vaellukselle lähtee 2373 ankeriasta yhteispainoltaan **3085 kg** (vertaa 3-5 tn)
- Uskottavaa, entä kuolleisuus?

Vaelluksen seuranta Harjavalta, syksy 2013

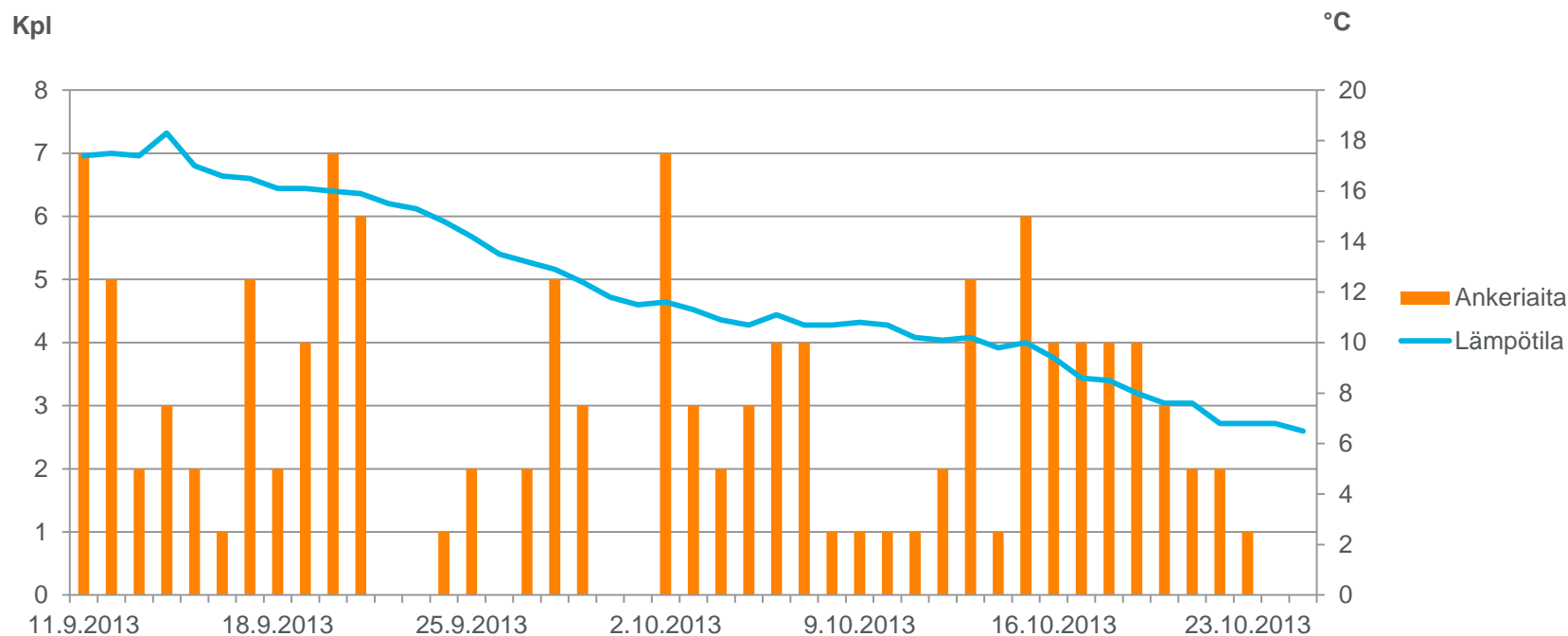
Pämpinkoski

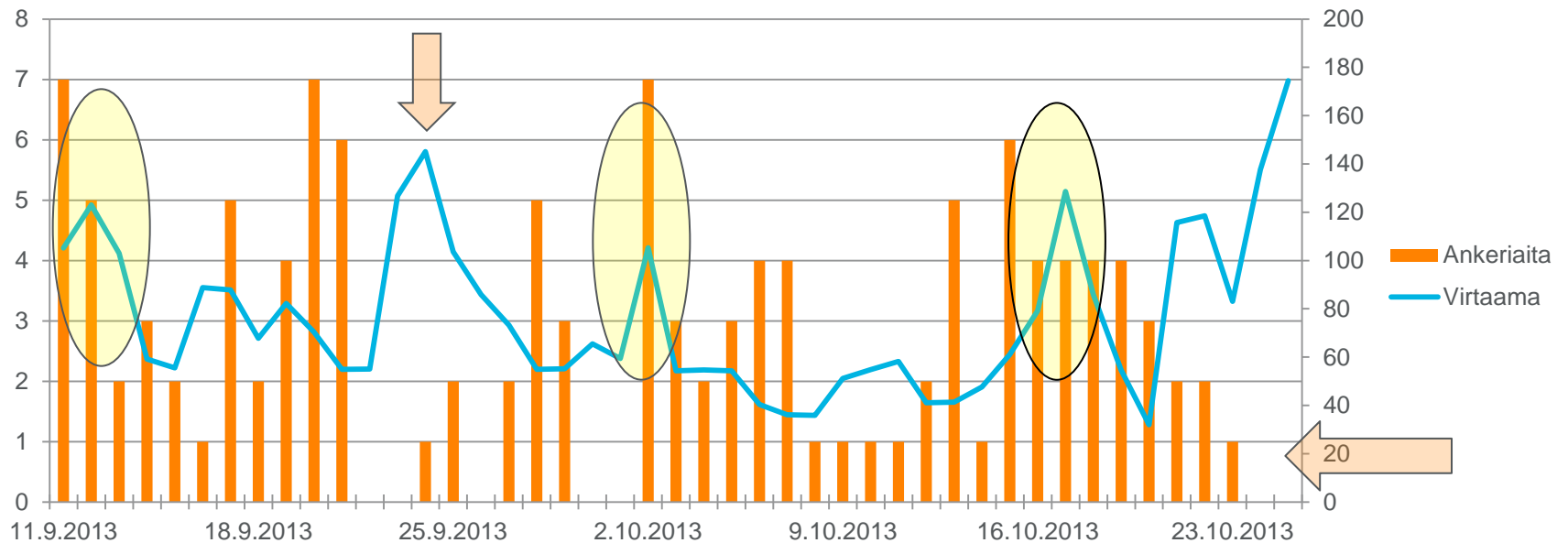
Ankeriashavainnot Pämpinkoskessa

Ankeriaat	kpl	K.pituus cm	Min, cm	Max, cm
Laskevat	106	81,8	47	112
Nousevat	16	85,8	64	110

Ankeriashavainnot Pämpinkoskessa

Ankeriaat	kpl	K.pituus cm	Min, cm	Max, cm
Laskevat	106	81,8	47	112
Nousevat	16	85,8	64	110

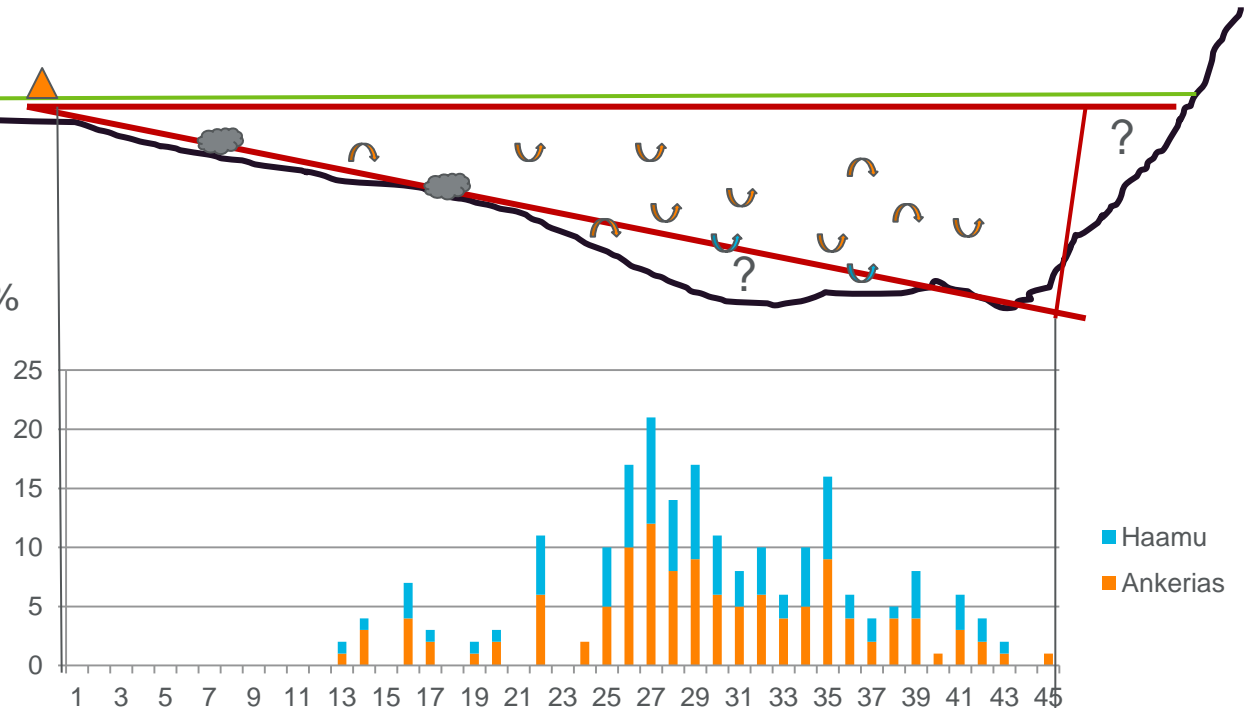

Lisäksi lohia > 300 kpl (60-111 cm), vaellussiikoja >1200 kpl

Ankerioiden sijoittuminen luotainkeilassa ja luotauksen katvealueet Pämpinkoskessa

DIDSON: Avautumiskulma 14 astetta Uoma: Leveys 79 m (60 m)
Ikkunan pituus 20/40 m Suurin syvyys 5,5-6 m
Ikkunan alku 21/5 m Lähes jatkuva virtaus

Välillä 20-40 m katvettä n. 25%
Katvealuekerroin 1,33

Paljonko vaellusankeriaita selvisi mereen 2013 ?

- Varmoja havaintoja syksyllä 2013 106 kpl
- Katvealuekerroin 1,33 141 kpl
- Kerroin koko vuodelle (Evo) 5,75 811 kpl
- Varmojen havaintojen keskipituutta 81,8 cm vastaava keskipaino n. 1200 g
- Mereen selvisi vuonna 2013 811 ankeriasta yhteispainoltaan 973 kg
- **Eloonjäänti $(811/ 2373)*100 = 34\%$** (vertaa 0,6-1tn, 20%)

Yhteenveto

- Arvioissa paljon epävarmuustekijöitä
  - ajallinen kattavuus, katvealueet, kalojen tunnistaminen,
  - Harjavallan alapuolella lisäksi luonnonkannan osuus
  - Kuloveden ja Rautaveden kalat
  - vuosien väliset vaihtelut
- Ohitusuoma/luonnonmukainen kalatie/ylisiirto
  - Kokemäenjoki ei kärkikohteena kalatiestrategiassa
  - lohikalat/ankerias
  - Kokemäenjoella ei toimia ankeriaan hoitosuunnitelmassa
- Lahden Vesijärvi esimerkkinä ylisiirrosta

Kiitos mielenkiinnosta!